

REMISSYTTRANDE

Datum
2022-12-06

Dnr
2022/4237

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Betänkandet God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40) *(Departementets diarienummer S2022/03212)*

Bestämmelsen om att barn inte ska vårdas tillsammans med vuxna

Justitiekanslern tillstyrker att en regel om att barn som huvudregel inte ska vårdas tillsammans med vuxna införs. Det framstår även som lämpligt och ändamålsenligt att regeln möjliggör undantag i de fall då en tillämpning av regeln skulle strida mot barnets bästa. Justitiekanslern noterar dock att utredningen lyfter frågan om att det i vissa situationer skulle kunna vara aktuellt och lämpligt att låta unga vuxna i 18–20-årsåldern vårdas inom barn- och ungdomspsykiatri. Utredningen lämnar dock inget förslag som tar sikte på den situationen och den berörs inte heller i utredningens överväganden. Justitiekanslern anser att den frågan bör övervägas vidare inom ramen för det fortsatta beredningsarbetet.

En möjlighet att överklaga fler beslut om tvångsåtgärder

Frågan om vilka beslut som ska kunna överklagas och vilken betydelse det kan ha att kunna få riktigheten av ett beslut prövat även om det sker först i efterhand är inte enkel. Utredningen har över lag presenterat goda skäl för en utvidgning av möjligheten att överklaga beslut om olika former av tvångsåtgärder. Till största delen tillstyrker Justitiekanslern därför detta.

När det gäller de specifika beslut om utredningen föreslår ska bli möjliga att överklaga anser Justitiekanslern att det kan diskuteras om vissa av de beslut som föreslås bli överklagbara i praktiken har den form som bör vara en förutsättning för att en meningsfull överprövning ska kunna ske. Det gäller särskilt tvångsåtgärder enligt 6 § första stycket samt 18 § andra stycket LPT, det vill säga åtgärder för att hindra patienten från att lämna vårdinrättningens område/en del av detta, för att upprätthålla ordningen eller för att tillgodose säkerheten i vården.

Till skillnad från de övriga beslut som föreslås bli överklagbara är dessa åtgärder i respektive paragraf inte benämnda som beslut, det framgår inte vem som har rätt att besluta om sådana åtgärder och det är inte heller närmare beskrivet vad sådana åtgärder kan innefatta. Åtgärderna framstår närmare som olika former av faktiskt handlande i syfte att verkställa andra beslut om kvarhållande respektive intagning, snarare än självständiga beslut.

Mot bakgrund av framför allt det sistnämnda anser Justitiekanslern att det är tveksamt om en domstol kommer ha möjlighet att göra en meningsfull överprövning och förslaget väcker frågor om gränsdragningen för vilka åtgärder som utgör överklagbara beslut enligt de aktuella paragraferna. Dessa frågor bör analyseras och övervägas ytterligare under det fortsatta beredningsarbetet.

Särskilt om tvångsmedicinering

Utredningen har valt att göra en skillnad mellan å ena sidan beslut om tvångsåtgärder som syftar till att upprätthålla ordning och säkerhet och å andra sidan beslut om tvångsåtgärder som är ett led i den medicinska behandlingen. Uppdelningen är – vilket utredningen själv uppmärksammar – inte helt oproblematiske. Den fyller dock en funktion för att i någon mån skilja på de olika former av beslut om tvångsåtgärder som fattas inom ramen för tvångsvården.

Vad gäller frågan om ett införande av en möjlighet att överklaga beslut om tvångsmedicinering har utredningen uppmärksammat den pågående process där staten genom Justitiekanslern har krävts på skadestånd till följd av reglernas nuvarande utformning. I det målet har staten för närvarande slutfört sin talan i tingsrätten och det saknas uppgift om när tingsrätten kommer att meddela dom. Det kan däremot konstateras att mycket talar för att tingsrättens dom, oavsett utgång, kommer att överklagas.

Enligt Justitiekanslerns mening visar processens förekomst i sig att frågor som gäller tvångsmedicinering är komplexa och av stor principiell betydelse. Justitiekanslern instämmer därför i utredningens bedömning att frågan bör bli föremål för en utredning som noggrant belyser olika aspekter av behandling utan patientens samtycke och som på ett samlat sätt ser över det rättsliga regelverk som omgärdar sådana beslut. En sådan utredning bör bland annat ta ställning till vad som ska anses ingå i det övergripande beslutet att bereda en patient tvångsvård och i vilken mån en prövning av vårdens innehåll ska göras i samband med sådana beslut. Det är vidare nödvändigt med en noggrann och ingående analys av hur regelverket i detta avseende förhåller sig till Europakonventionens bestämmelser och Europadomstolens praxis på området, något som endast berörs på ett mycket kortfattat sätt i utredningen.

Övrigt

Slutligen kan det upplysningsvis nämnas att Justitiekanslern nyligen tagit emot ytterligare en stämning som avser bristande överklagandemöjligheter. I detta fall avser frågan beslut om omhändertagande av egendom enligt 8 § LRV samt 21 § första stycket 5 LPT.

Ärendet har föredragits av Lars Halvarsson. I ärendets beredning har även byråchefen Anna Falk deltagit.

Mari Heidenborg